

IWT SBO PROJECT 120003 “SEARCH”

Archaeological heritage in the North Sea

Development of an efficient assessment methodology and approach towards a sustainable management policy and legal framework in Belgium.

Archeologisch erfgoed in de Noordzee

Ontwikkeling van een efficiënte evaluatiemethodologie en voorstellen tot een duurzaam beheer in België.

BEVRAGING STAKEHOLDERS

WP 2.2.1

Verantwoordelijke partner: Onroerend Erfgoed (FHA)

Auteurs: S. Van Haelst, M. Pieters, I. Demerre

Juni 2013

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Eerste bevraging.....	3
3	Tweede Bevraging (VLIZ Jongerencontactdag)	6
4	Bijeenkomst met de adviescommissies.....	6
5	Resultaten bevraging.....	7
6	Algemeen besluit.....	60

1 Inleiding

Het IWT project "Archeologie in de Noordzee - Ontwikkeling van een efficiënte evaluatiemethode en voorstellen tot een duurzaam beheer in België" is enerzijds gericht op het ontwikkelen van een betrouwbare onderzoeksmethodologie voor de efficiënte evaluatie van het archeologische potentieel van mariene gebieden, en anderzijds op de voorbereiding van een goede wettelijke omkadering en duidelijk beleid (ook m.b.t. ruimtelijke planning), zonder dat dit in de weg staat van aangewezen economische exploitatie van de Noordzee.

In het kader hiervan werd er einde 2012 een bevraging gehouden onder de verschillende belanghebbenden van de zee, waarin er gepolst werd naar de algemene opinie over onderwatererfgoed. Thema's als de definitie van onderwatererfgoed, het beleid en beheer van onderwatererfgoed, beschermingscriteria, de toegang tot onderwatersites en/of informatie over onderwatererfgoed, de archivering van data omtrent onderwatererfgoed... kwamen aan bod.

De resultaten van deze bevraging zullen als leidraad mee opgenomen worden bij het uitwerken van voorstellen tot een duurzaam beleid en beheer omtrent het onderwatererfgoed in België.

2 Eerste bevraging

De bevraging bestond uit 28 vragen m.b.t. de definitie, het beleid en beheer van onderwatererfgoed. In eerste instantie werd een online bevraging opgemaakt in Google Drive die op 17 december 2012 voor de eerste maal verzonden werd naar 319 mailadressen, waarbij men de tijd had tot 7 januari 2013 om te antwoorden. Om een zo representatief mogelijk beeld te bekomen van de opinie van de verschillende belanghebbenden, werd een evenwichtige verdeling gezocht tussen personen uit de Federale Overheid, de Vlaamse Overheid, Vlaamse en Federale vzw's, de Provinciale Overheid, de Gemeentelijke Overheid, de Havenbesturen, de Industrie en Dienstensector Privaat, De Onderzoekswereld, De Visserij en Duikers (Figuur 1). Daarnaast werd in de inleidende tekst bij de bevraging duidelijk aangegeven dat de aangeschreven personen de bevraging mochten doorsturen naar collega's. Door de lage responsgraad uit de industrie en dienstensector werd er op 4 januari 2013 nog een herinnering gestuurd naar 44 mailadressen. Op 7 januari hadden 39 van de aangeschreven personen geantwoord, daarnaast waren er ook nog 13 extra antwoorden. De lage responsgraad had waarschijnlijk te maken met het feit dat de bevraging verstuurd werd net voor de kerst- en nieuwjaarpriode waarin veel mensen vakantie nemen. Om tot een werkbaar aantal antwoorden te komen werd nogmaals een herinnering rondgestuurd waarbij men 14 dagen extra tijd kreeg om te antwoorden. Einde januari 2013 kwamen we op een totaal van 74 antwoorden waarvan 52 aangeschrevenen en 22 extra (Figuur 1).

Uit elke aangeschreven sector zijn antwoorden binnengekomen. De industrie & dienstensector privaat, de onderzoekswereld en de duikers zijn het sterkst vertegenwoordigd. Dit is een groot pluspunt aangezien zij vaak de mensen zijn die echt op het terrein, in ons geval de zee, bezig zijn. Daarnaast zien we dat de gemeentebesturen, de havenbesturen en de vissers ondervertegenwoordigd zijn t.o.v. de andere sectoren. Dit kan enigszins verklaard worden doordat er verhoudingsgewijs ook minder mensen zijn aangeschreven uit deze sectoren, uitgezonderd de vissers. Om deze ondervertegenwoordiging binnen de bevraging te compenseren, werden er ondertussen enkele personen uit de desbetreffende sectoren bereid gevonden om te zetelen binnen onze adviescommissies (zie hoofdstuk 4).

Opmerking

Let op, de hier gepresenteerde resultaten kunnen enigszins verschillen van de resultaten van vraag 2 (zie hoofdstuk 5). Dit komt omdat wij bij het opstellen van de mailinglist, de aangeschreven personen reeds gecatalogeerd hadden in verschillende sectoren. Daarnaast hadden de bevroegden de mogelijkheid om bij vraag 2 te antwoorden in een andere hoedanigheid. Bijvoorbeeld: een persoon die regelmatig als vrijwilliger mee duikt met de zeesurveys van Onroerend Erfgoed zal door ons gecatalogeerd en aangeschreven zijn als duiker, terwijl deze persoon zich bij het beantwoorden van vraag 2 kan uitgeven als zijnde lid van een vrijwilligersvereniging of als particulier. Of iemand die bij de overheid werkt kan bij vraag 2 antwoorden uit eigen naam (als particulier) i.p.v. als ambtenaar. Verder zijn de door ons vooropgestelde categorieën/sectoren niet volledig hetzelfde als de categorieën in vraag 2. Toch kunnen we uit de hierboven gepresenteerde resultaten en de antwoorden op vraag 2 concluderen dat in beide gevallen alle categorieën vertegenwoordigd zijn.

Figuur 1. Overzicht van het aantal aangeschrevenen per "sector" +het aantal antwoorden.

	<u>Aangeschreven</u>	<u>Antwoorden</u>	<u>Extra antwoorden</u>	<u>Totaal</u>
Federale overheid	37	7	1	8
Vlaamse overheid	52	4	6	10
Vlaamse en federale vzw's	10	3	0	3
Provincie West-Vlaanderen	6	2	0	2
Gemeentebesturen	13	2	1	3
Havenbesturen	7	1	0	1
Industrie & dienstensector privaat	46	9	4	13
Onderzoekswereld	45	7	6	13
Duikers	58	14	1	15
Vissers	45	3	0	3
Particulieren	-	-	3	3
TOTAAL:	319	52 (16%)	22	74

3 Tweede Bevraging (VLIZ Jongerencontactdag)

Op vrijdag 15 februari werd door het VLIZ (Vlaams Instituut voor de Zee) een jongerencontactdag Mariene Wetenschappen georganiseerd in Brugge. Dit was een ideale gelegenheid om ook hier de bestaande bevraging te laten invullen door de aanwezige wetenschappers. Van de online bevraging werd een papieren versie gemaakt die aan het begin van de dag uitgedeeld werd onder de aanwezigen. Uiteindelijk waren er 57 personen die de bevraging invulden. De resultaten van deze schriftelijke bevraging zullen telkens vergeleken worden met de resultaten van de internetbevraging.

4 Bijeenkomst met de adviescommissies

Aangezien het succes van dit project in grote mate afhangt van een goede samenwerking met alle betrokken actoren (aggregaatindustrie, hernieuwbare energiesector, visserij, havens, overheid, baggersector, toerisme, duikers,...), werden er twee afzonderlijke adviescommissies opgericht die vanuit hun behoeften voor een inhoudelijke aansturing kunnen zorgen. Adviescommissie I zal voornamelijk meewerken aan WP1 m.b.t. Methodologie en Technologie terwijl Adviescommissie II zal meewerken aan WP2 m.b.t. Beheer en Wetgeving.

Op 10 april 2013 werd er een eerste bijeenkomst georganiseerd te Gent waarop beide Adviescommissies waren uitgenodigd. Op deze bijeenkomst werden ook de resultaten van de bevraging voorgesteld waarbij er de mogelijkheid was om opmerkingen en advies te geven. Alle op- en aanmerkingen zijn ook verwerkt in dit rapport.

5 Resultaten bevraging

Vraag 1: In welk domein bent u actief betrokken?

Op deze vraag kon men antwoorden door een keuze te maken uit een scroll down menu met de volgende keuzemogelijkheden:

Energiewinning
Visserij
Zandwinning
Baggersector
Aquacultuur
Milieu
Survey
Transport
Ordehandhaving
Veiligheid
Toerisme
Sport
Cultuur
Onderzoek
Andere

Bij de schriftelijke bevraging op de jongerencontactdag van het VLIZ hadden de bevroagden de mogelijkheid om hun keuze aan te vinken in de afgeprinte lijst van keuzemogelijkheden.

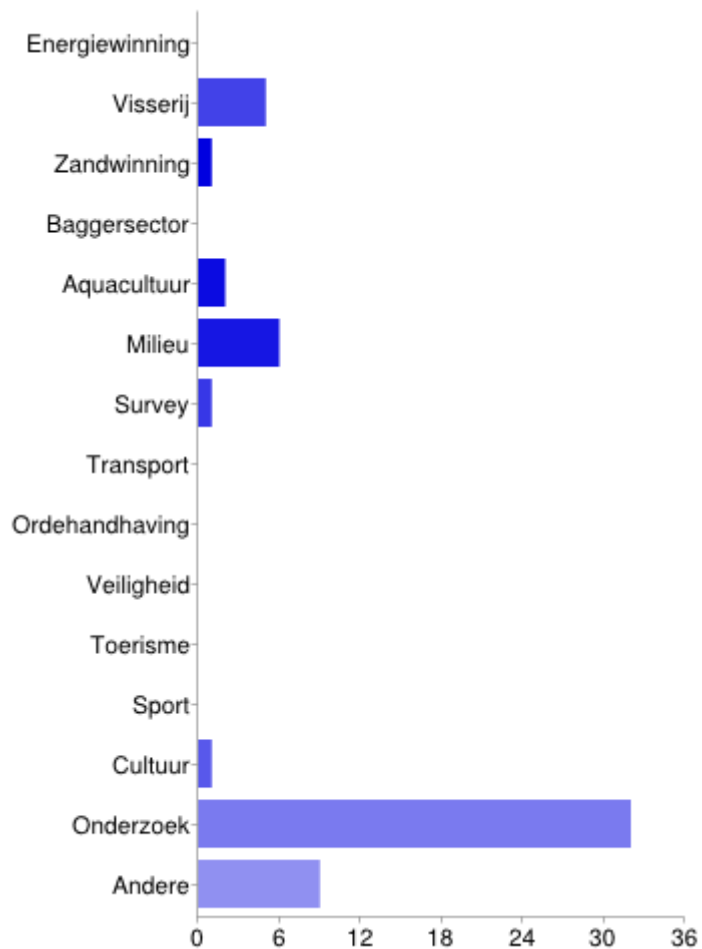
Zowel bij de internetbevraging als bij de jongerencontactdag van het VLIZ heeft de meerderheid van de bevroagden aangegeven dat ze aan onderzoek doen of in een domein betrokken zijn dat niet in de lijst voorkwam (Figuur 2). Deze laatsten hebben dan de keuze "andere" gemaakt.

Aangezien deze lijst niet limitatief is en de keuzes "onderzoek" en "andere" zeer veel omvattend kunnen zijn, was het hier beter geweest indien men de mogelijkheid had gehad om verder te specificeren.

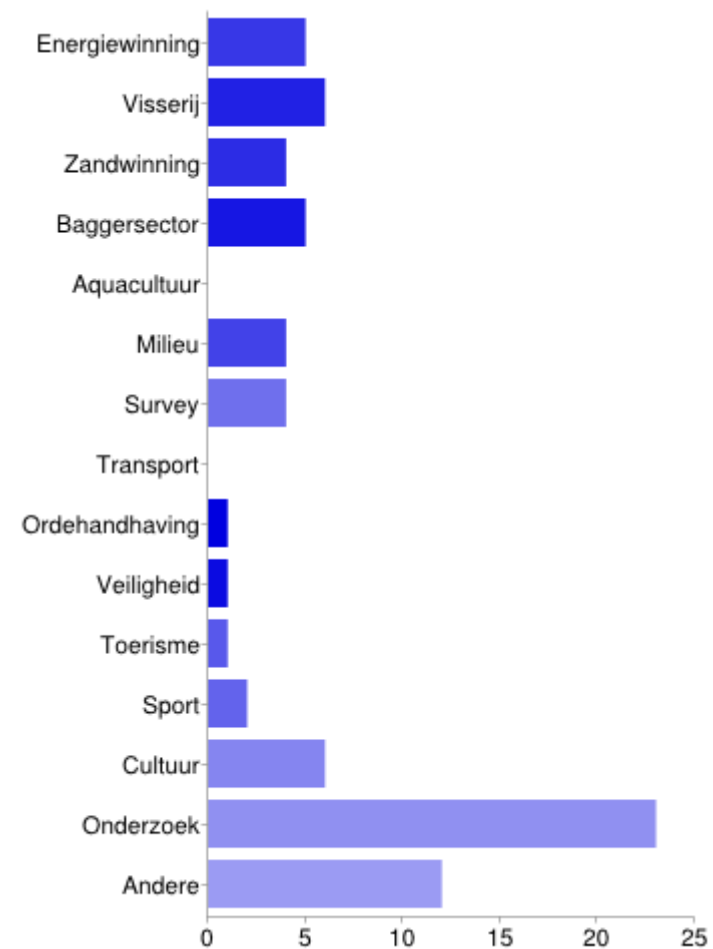
Verder zien we dat de andere domeinen enigszins gelijkmatig vertegenwoordigd zijn. Daarnaast werd ervoor gezorgd dat alle domeinen vertegenwoordigd zijn binnen onze adviescommissies (zie hoofdstuk 4).

Figuur 2. *Vraag 1: In welk domein bent u actief betrokken ?*

Jongerencontactdag VLIZ (57)

Internetbevraging (74)

Bij nazicht van de mailadressen bij de internetbevraging kon de groep van onderzoekers nog opgedeeld worden in verscheidene subgroepen/onderzoeksdomeinen zoals maritieme archeologie, archeologie in het algemeen, conservatie, natuur & bosonderzoek, landbouw & visserijonderzoek en monumentenzorg. Daarnaast waren er ook enkele duikers die zich in het domein "onderzoek" hebben geplaatst i.p.v. het domein "sport" of "toerisme". Hier handelt het zich hoogstwaarschijnlijk om duikers die regelmatig als vrijwilliger deelnemen aan de zeesurveys van Onroerend Erfgoed (Figuur 3).

Figuur 3. Internetbevraging, opsplitsing onderzoekers in verscheidene subgroepen

1	Overheid Federaal	MUMM	1
8	Overheid Vlaamse	OE (Maritieme archeologie)	3
		OE Conservatie	1
		Inst. Natuur & Bosonderzoek	1
		Inst. Landbouw & visserij onderzoek	1
5	Onderzoek-Univ.	Maritieme archeologie	1
		Monumentenzorg	1
		Archeologie	1
		Onbekend	2
3	Onderzoek Wetensch. Inst.	VLIZ	3
3	Vrijwilligersvereniging	Duikers	3
3	Particulier	Duiker	1
		Onbekend	2

Vraag 2: In welke hoedanigheid antwoordt u?

Op deze vraag kon men antwoorden door een keuze te maken uit een scroll down menu met de volgende keuzemogelijkheden:

Overheid Europees
Overheid Federaal
Overheid Vlaams
Overheid provinciaal
Overheid gemeentelijk/intergemeentelijk
Overheid andere
Industrie en/of dienstensector privaat
Onderzoekswereld - Universiteiten
Onderzoekswereld - Wetenschappelijke instellingen
Onderzoekswereld - Onderzoekscentra
Vrijwilligersvereniging
Particulier

Bij de schriftelijke bevraging op de jongerencontactdag van het VLIZ hadden de bevroagden de mogelijkheid om hun keuze aan te vinken in de afgeprinte lijst van keuzemogelijkheden.

Uit de bekomen antwoorden kan afgeleid worden dat de overgrote meerderheid van de bevroagden op de jongerencontactdag van het VLIZ bestond uit onderzoekers (Totaal 63%). Bij de internetbevraging gaven de meesten aan dat ze hebben geantwoord in de hoedanigheid van Vlaamse Overheid (22%), Particulier (22%) of Industrie en/of dienstensector privaat (16%). Verder zien we dat de andere domeinen/hoedanigheden enigszins gelijkmatig vertegenwoordigd zijn (Figuur 4).

Let op, de hier gepresenteerde resultaten kunnen enigszins verschillen van de resultaten uit hoofdstuk 2 (zie opmerking hoofdstuk 2). Toch kunnen we uit de resultaten uit hoofdstuk 2 en de antwoorden op vraag 2 concluderen dat in beide gevallen alle categorieën/sectoren/hoedanigheden vertegenwoordigd zijn. Daarnaast werd ervoor gezorgd dat alle categorieën/sectoren/hoedanigheden vertegenwoordigd zijn binnen onze adviescommissies (zie hoofdstuk 4).

Figuur 4. Vraag 2: In welke hoedanigheid antwoordt u?

	Jongerencontactdag VLIZ (54)		Internetbevraging (74)	
Overheid Europees	5	(9%)	-	
Overheid Federaal	-		10	(14%)
Overheid Vlaams	6	(10%)	16	(22%)
Overheid provinciaal	-		2	(3%)
Overheid gemeentelijk/intergemeentelijk	-		3	(4%)
Overheid andere	-		-	
Industrie en/of dienstensector privaat	1	(2%)	12	(16%)
Onderzoekswereld – Universiteiten	22	(38%)	7	(9%)
Onderzoekswereld - Wetenschappelijke instellingen	14	(25%)	3	(4%)
Onderzoekswereld - Onderzoekscentra	4	(7%)	-	
Vrijwilligersvereniging	1	(2%)	5	(6%)
Particulier	4	(7%)	16	(22%)

Vraag 3: Wat dient er volgens u verstaan te worden onder het begrip "onderwatererfgoed"?

Bij deze vraag werd een lijst met 14 keuzemogelijkheden aangeboden waarbij men één, meerdere of alle mogelijkheden kon aanvinken. Daarnaast had men ook de mogelijkheid om zelf voorstellen te doen onder het laatste punt "Anders".

Scheepswrakken
 Onderdelen van scheepswrakken
 Vliegtuigwrakken
 Onderdelen van vliegtuigwrakken
 Andere wrakken (Tanks, vrachtwagens...)
 Onderdelen van andere wrakken
 Maritieme structuren (Ankerplaatsen, staketsels, dijken,...)
 Verdrongen nederzettingen
 Individuele archeologische objecten
 Menselijke resten
 Oude kustlijnen
 Verdrongen landschappen
 Andere geologische fenomenen
 Paleontologische resten (Mammoetresten bijvoorbeeld)
 Alle voorgaande
 Anders:.....

Zowel bij de internetbevraging als bij de jongerencontactdag van het VLIZ is er een duidelijke top 3 van zaken die door de meerderheid van de bevrageden aanzien wordt als onderwatererfgoed, namelijk:

	Jongerencontactdag VLIZ	Internetbevraging	Tot.
1) Verdrongen nederzettingen	93%	100%	97%
2) Scheepswrakken	91%	100%	96%
3) Individuele arch. objecten	82%	93%	89%

Daarnaast worden alle andere mogelijkheden door de meerderheid aanzien als onderwatererfgoed, waarbij "Onderdelen van andere wrakken" het minst (58%) aangevinkt werd bij de jongerencontactdag van het VLIZ en "Andere geologische fenomenen" het minst (68%) aangevinkt werd bij de internetbevraging (Figuur 5).

In totaal werden onder het punt "Anders", 6 extra suggesties opgegeven (3 bij de jongerencontactdag VLIZ en 3 bij de internetbevraging) die volgens sommigen ook dienen aanzien te worden als onderwatererfgoed, namelijk:

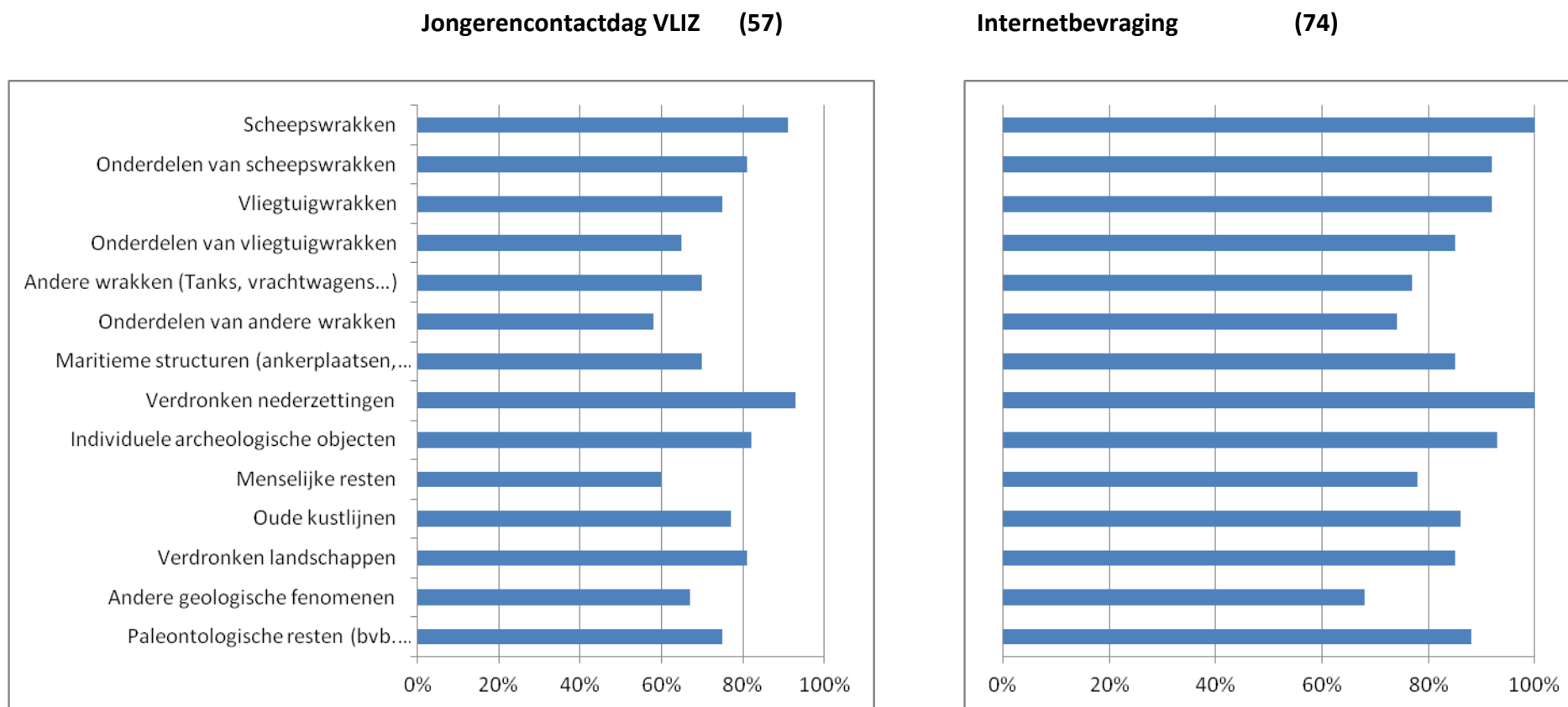
- Alle voorgaande die een geschiedkundige, monumentale en/of museale waarde hebben.
- Alle dingen door de mens gemaakt of beïnvloed, die onderwater of in de intertidale zone zijn gevonden.

- Submerged ecofacts
- Nog niet gezonken, goed onderhouden waardevolle schepen, zowel zeeschepen als binnenvaartschepen.
- Koraalriffen + unieke onderwaterbiotopen.
- Structuren in de bodem, geologie.

Al deze suggesties werden gegeven aanvullend op het antwoord "Alle voorgaande".

De resultaten van vraag 3 zullen vergeleken worden met de definities van (onderwater)erfgoed die op dit moment zijn opgenomen in de verschillende geldende wetgevingen omtrent (onderwater)erfgoed.

Figuur 5. Vraag 3: Wat dient er volgens u verstaan te worden onder het begrip "Onderwatererfgoed" ?

Verdronken nederzettingen	97%
Scheepswrakken	96%
Individuele archeologische objecten	89%

Bestaande definities voor (onderwater)erfgoed opgenomen binnen de op dit moment geldende wetgevingen omtrent (onderwater)erfgoed:**Unesco conventie ter bescherming van het Cultureel Erfgoed Onder Water (2001)**

"Cultureel Erfgoed Onderwater":

Alle sporen van menselijke aanwezigheid met een cultureel, historisch of archeologisch karakter die zich deels of volledig, tijdelijk of permanent sinds ten minste 100 jaar onder water bevinden, met name:

- (i) Vindplaatsen, structuren, gebouwen, voorwerpen en menselijke resten alsook hun archeologische en natuurlijke context,
- (ii) Schepen, luchtvaartuigen, andere vervoermiddelen of delen daarvan met hun vracht of inhoud alsook hun archeologische en natuurlijke context; en
- (iii) Prehistorische voorwerpen.

Verdrag van Malta

Artikel 1

1. Dit (herziene) Verdrag heeft tot doel het archeologische erfgoed te beschermen als bron van het Europese gemeenschappelijke geheugen en als middel voor geschiedkundige en wetenschappelijke studie.

2. Hiertoe worden als bestanddelen van het archeologische erfgoed beschouwd alle overblijfselen, voorwerpen en anders sporen van de mens uit het verleden:

- waarvan het behoud en de bestudering bijdragen tot het reconstrueren van de bestaansgeschiedenis van de mensheid en haar relatie tot de natuurlijke omgeving;
 - ten aanzien waarvan opgravingen of ontdekkingen en andere methoden van onderzoek betreffende de mensheid en haar omgeving de voornaamste bronnen van informatie zijn; en
 - die zijn gelegen in een gebied vallende onder de rechtsmacht van de Partijen.
- Verdragstekst Malta
- Tot het archeologische erfgoed behoren bouwwerken, gebouwen, complexen, aangelegde terreinen, roerende zaken, monumenten van andere aard,

Decreet betreffende het onroerend erfgoed

Archeologisch artefact: een roerend goed dat van algemeen belang is wegens de archeologische erfgoedwaarde

Archeologisch ensemble: het geheel van archeologische artefacten en onderzoeksdocumenten afkomstig van een archeologisch onderzoek

Archeologische site: een onroerend goed dat ondergronds, aan de oppervlakte of onder water aanwezig is, met inbegrip van de archeologische artefacten die er integrerend deel van uitmaken, van algemeen belang wegens de archeologische erfgoedwaarde.

Erfgoedwaarde: de archeologische, architecturale, artistieke, culturele, esthetische, historische, industrieel-archeologische, technische waarde, ruimtelijk-structurerende, sociale, stedenbouwkundige, volkskundige of wetenschappelijke waarde waaraan onroerende goederen en de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken hun huidige of toekomstige maatschappelijke betekenis ontleen.

Vraag 4: Is voor objecten/sites in zee een minimale ouderdomsvereiste nodig om erfgoedstatus te verwerven?

Bij deze vraag werd een lijst met 5 keuzemogelijkheden aangeboden waarbij men slechts één mogelijkheid kon aanvinken.

Neen

Ja, 25 jaar

Ja, 50 jaar

Ja, 75 jaar

Ja, 100 jaar

Zowel bij de jongerencontactdag (Jcd) van het VLIZ als bij de internetbevraging vindt de meerderheid (49% Jcd VLIZ en 50% internetbevraging) van de bevroagden dat er geen ouderdomsvereiste nodig is om erfgoedstatus te kunnen verwerven. Op de tweede en derde plaats werd er gekozen voor "Ja, 50 jaar" en "Ja, 25 jaar" (Figuur 6).

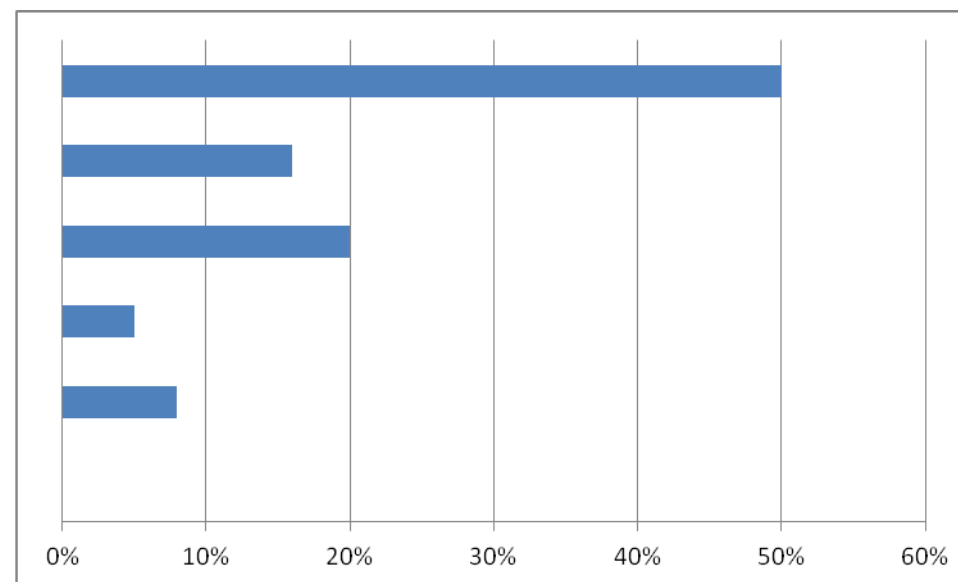
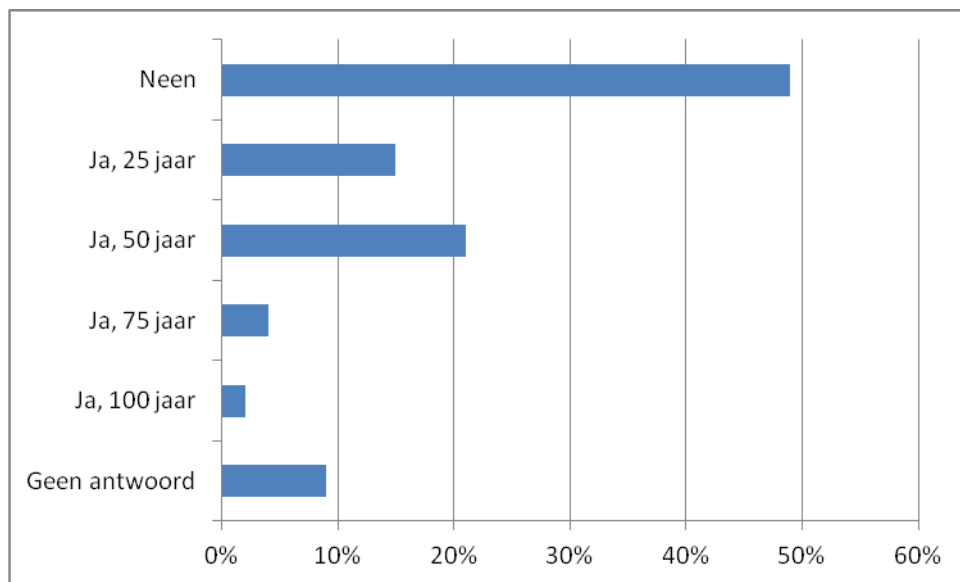
Bij de internetbevraging moest men één van de mogelijkheden aanvinken om te kunnen doorgaan naar de volgende vraag. Bij de schriftelijke bevraging op de jongerencontactdag van het VLIZ was dit niet het geval waardoor 9% van de bevroagden (5 van de 57) geen antwoord hebben gegeven op deze vraag.

Aansluitend op deze vraag werd er in vraag 5 gepolst naar argumenten voor de keuze op vraag 4.

Figuur 6. Vraag 4: Is voor objecten/sites in zee een minimale ouderdomsvereiste nodig om erfgoedstatus te verwerven?

Jongerencontactdag VLIZ (57)

Internetbevraging (74)

Vraag 5: Beargumenteer kort uw keuze op vraag 4

Hieronder wordt een globaal overzicht gegeven van de meest voorkomende argumenten per antwoord op vraag 4.

NEEN

- Naast ouderdom telt ook de cultuurhistorische en wetenschappelijke waarde (+ context, bewaringstoestand, zeldzaamheid...) +niet alle oude dingen zijn waardevol
- iets wat vandaag nog niet interessant is om als erfgoed aanzien te worden, kan dit binnen x-aantal jaren wel worden. (Moet vanaf begin beschermd kunnen worden.)
- Ouderdom is niet altijd op een objectieve manier vast te stellen, discussies, wetgeving?
- Vanaf het moment dat een object onderwater te vinden is, begint het ecologisch belang.

Ja, 25 jaar, Ja 50 jaar

- Sites, wrakken... moeten een bepaalde ouderdom/schaarsheid hebben om erfgoedstatus te kunnen verwerven.
- Recent gezonken wrakken moeten nog geborgen kunnen worden.
- Indien iets ouder dan 75 of 100 jaar moet zijn om erfgoedstatus te kunnen krijgen, dan vallen relictten uit WOII nog niet onder erfgoed.
- Moeilijke vraag als je beseft dat objecten 75j moeten "overleven" van antropogene impacten + dan waarschijnlijk nooit beschermingsstatus bereiken.

Ja 75 jaar, Ja 100 jaar

- Sites, wrakken... moeten een bepaalde ouderdom/schaarsheid hebben, anders kan je alles erfgoed gaan noemen.

Opmerkingen vraag 4 & 5:

Uit de antwoorden op vraag 5 viel duidelijk af te leiden dat er bij sommige van de bevraagden verwarring was over de "minimale ouderdomsvereiste" uit vraag 4. Zij zagen deze "minimale ouderdomsvereiste" als de tijd dat een object of site onder water moet liggen (ouderdom van ten onder gaan) i.p.v. de ouderdom van het object of de site zelf. In beide gevallen blijft het vaak zeer moeilijk om de juiste ouderdom te bepalen, wat juridisch gezien voor problemen kan zorgen.

Daarnaast zijn er enkelen die erfgoedstatus verwarren met beschermingsstatus of er automatisch van uit gaan dat erfgoedstatus bescherming impliceert, wat niet het geval is.

Opmerkingen Adviescommissies (bijeenkomst adviescommissies 10 april 2013 te Gent)

Vanuit de adviescommissies kwam er de opmerking dat de UNESCO 2001 "Conventie voor de bescherming van het onderwatererfgoed" in de definitie van "Cultureel Erfgoed Onderwater" aangeeft dat iets ten minste 100 jaar onder water moet liggen vooraleer het aanzien kan worden als onderwatererfgoed en dat er na ratificering van deze conventie moeilijk valt af te wijken van deze tijdsperiode van 100 jaar. Nationaal zou men binnen de territoriale wateren eventueel strenger kunnen zijn maar buiten de territoriale wateren is er waarschijnlijk geen rechtsgrond om strenger te zijn.

Unesco conventie ter bescherming van het Cultureel Erfgoed Onder Water (2001)

"Cultureel Erfgoed Onderwater":

Alle sporen van menselijke aanwezigheid met een cultureel, historisch of archeologisch karakter die zich deels of volledig, tijdelijk of permanent sinds ten minste 100 jaar onder water bevinden, met name:

- (i) Vindplaatsen, structuren, gebouwen, voorwerpen en menselijke resten alsook hun archeologische en natuurlijke context,
- (ii) Schepen, luchtvaartuigen, andere vervoermiddelen of delen daarvan met hun vracht of inhoud alsook hun archeologische en natuurlijke context; en
- (iii) Prehistorische voorwerpen.

Vraag 6: Wat is het meest gepaste geografisch kader voor onderzoek/beheer en bescherming van onderwatererfgoed in België?

Bij deze vraag werd een lijst met 4 keuzemogelijkheden aangeboden waarbij men slechts één mogelijkheid kon aanvinken.

- a. De Belgische territoriale zee
- b. De Belgische territoriale zee en het continentaal plat
- c. Belgisch deel Noordzee, getijdenzone, getijdengebieden, estuaria, havens, rivieren, ...
- d. c. + de zones die zich voorheen onder water bevonden zoals het poldergebied bv.

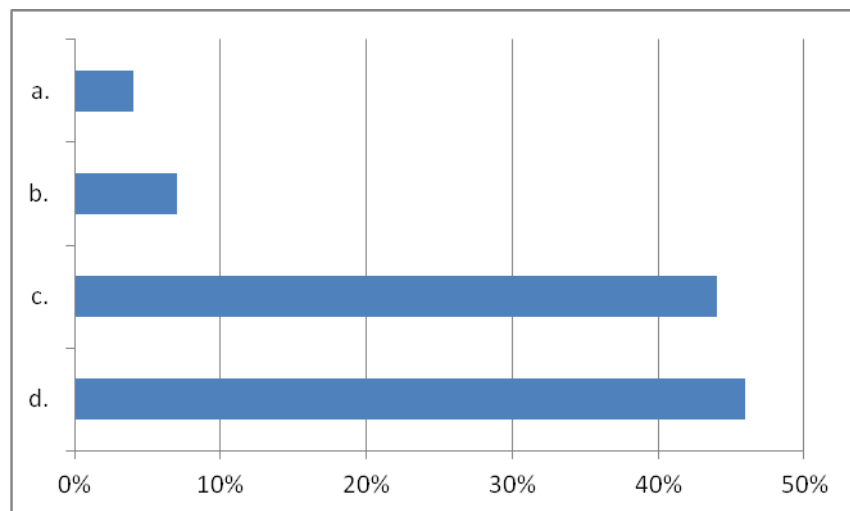
Zowel bij de jongerencontactdag van het VLIZ als bij de internetbevraging kiest de meerderheid (46% Jcd VLIZ en 43% internetbevraging) van de bevroegden voor het maximaal geografisch kader keuze d (=Belgisch deel Noordzee + getijdenzone, getijdengebieden, estuaria, havens, rivieren en de zones die zich voorheen onder water bevonden zoals poldergebieden). Op de tweede plaats werd er gekozen voor keuze c (=Belgisch deel Noordzee +getijdenzone, getijdengebieden, estuaria, havens, rivieren,...) (Figuur 7).

Gezien de complexe staatsstructuur in België vallen al deze zones onder verschillende bevoegdheden, wat het beleid hieromtrent niet zal vergemakkelijken.

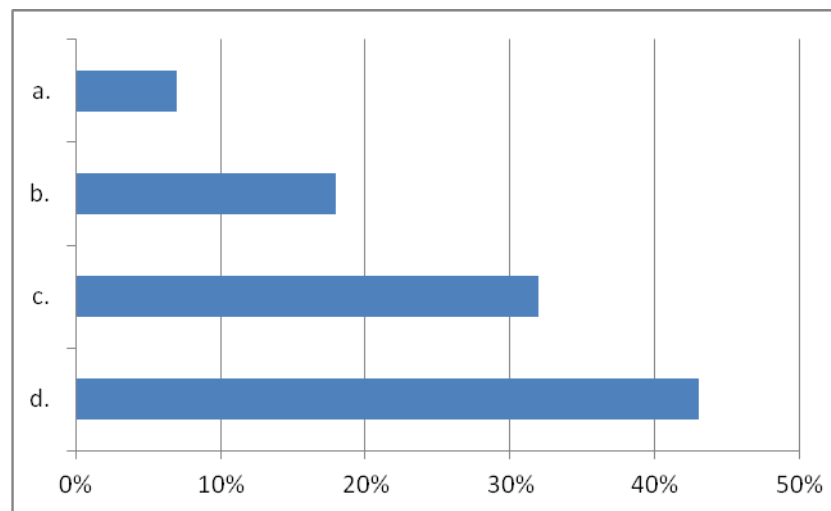
Figuur 7. Vraag 6: Wat is het meest gepaste geografisch kader voor onderzoek/beheer en bescherming van OWE in België?

- a. De Belgische territoriale zee
- b. De Belgische territoriale zee en het continentaal plat
- c. Belgisch deel Noordzee + getijdenzone, getijdengebieden, estuaria, havens, rivieren, ...
- d. c + de zones die zich voorheen onder water bevonden zoals het poldergebied bv.

Jongerencontactdag VLIZ (57)

Internetbevraging (74)

Vraag 7: Is beschermen op zee van onderwatererfgoed nodig/nuttig volgens u?

Bij deze vraag werd een lijst met 3 keuzemogelijkheden aangeboden waarbij men slechts één mogelijkheid kon aanvinken.

Ja

Neen

Geen mening

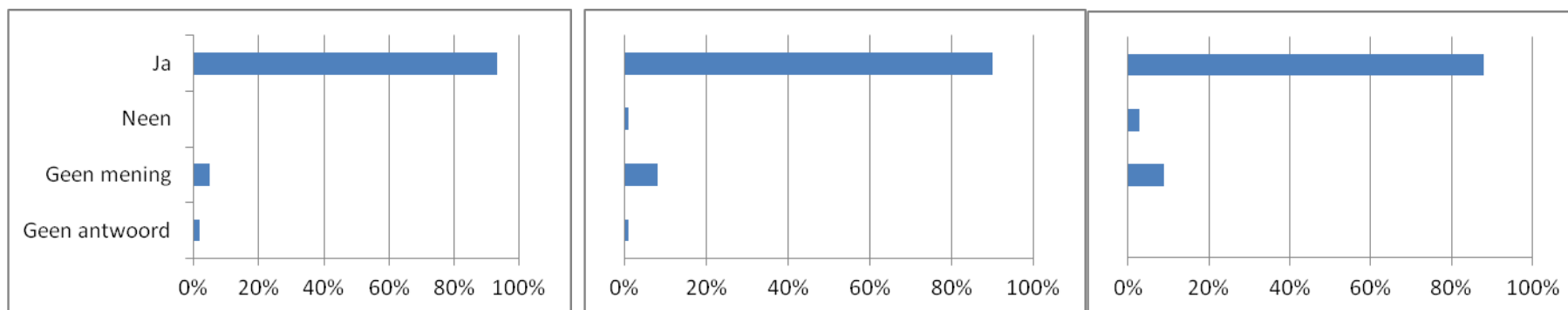
Zowel bij de jongerencontactdag van het VLIZ als bij de internetbevraging vindt de overgrote meerderheid (93% Jcd VLIZ en 88% internetbevraging) van de bevroagden dat het nodig/nuttig is om onderwatererfgoed te beschermen op zee (Figuur 8). Het is opvallend dat slechts twee personen van de 131 bevroagden het niet nodig/nuttig vinden. Ofwel is men overtuigd van het nut/de nood aan bescherming ofwel heeft men nog geen mening.

Bij de jongerencontactdag van het VLIZ heeft 1 persoon deze vraag niet beantwoord.

Aansluitend op deze vraag werd er in vraag 8 gepolst naar argumenten voor de keuze op vraag 7.

Figuur 8. Vraag 7: Is beschermen op zee van onderwatererfgoed nodig/nuttig volgens u?

	Jongerencontactdag VLIZ	Internetbevraging	Totaal
Ja	93%	88%	90%
Neen	0%	3%	1%
Geen mening	5%	9%	8%
Geen antwoord	2%	0%	1%

Vraag 8: Beargumenteer kort uw antwoord op vraag 7

Hieronder wordt een globaal overzicht gegeven van de meest voorkomende argumenten per antwoord op vraag 7.

Ja

- Onderwatererfgoed = archief met zeer grote waarde (bewaringstoestand, weinig verstoord,)
- Bescherming nuttig, maar conflicten vermijden
- Bescherming is nodig om plundering tegen te gaan.
- Onderwatererfgoed heeft naast intrinsieke waarde ook toeristische en ecologische waarde.
- Zeker de oorlogsgraven beschermen
- Niet alleen wettelijke maar ook fysieke bescherming nodig
- Creëren van no-activity zones, in situ bewaring = meest ideaal

Neen

- Onderwatererfgoed zal na verloop van tijd sowieso vergaan, bergen en conserveren van waardevolle zaken is een must!
- Eenmaal alles geïnventariseerd is, mag alles geborgen worden + in musea uitstellen.

Geen Mening

- Men is nog niet overtuigd dat het beschermen van erfgoed een meerwaarde brengt aan de maatschappij. Eerst meer onderzoek vereist.
- Men is onvoldoende op de hoogte van de maatschappelijke relevantie en de waarde van het aanwezige onderwatererfgoed.

Opmerkingen Adviescommissies (bijeenkomst adviescommissies 10 april 2013 te Gent)

Vanuit de Adviescommissies kwam de opmerking dat het zeer belangrijk is om de mensen, en dan zeker diegenen die werkzaam zijn op zee, te informeren over het belang en de waarde van onderwatererfgoed en waarom dit beschermd moet worden.

Vraag 9: Welke criteria moeten gehanteerd worden om te beslissen of OWE al dan niet beschermd moet worden?

Bij deze vraag werd een lijst met 4 keuzemogelijkheden aangeboden waarbij men slechts één mogelijkheid kon aanvinken.

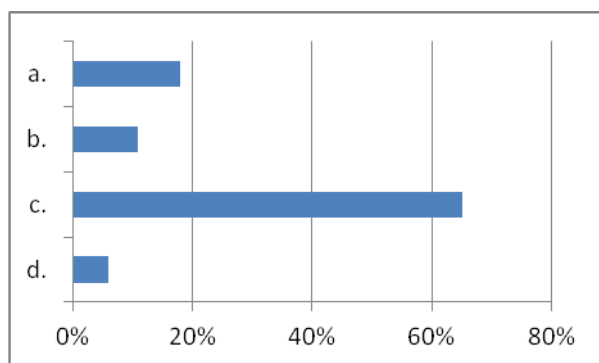
- a. Gelijkaardige criteria zoals gebruikt voor archeologisch erfgoed op het land
- b. Specifieke maritieme criteria
- c. Een combinatie van beide soorten criteria
- d. Geen antwoord

Zowel bij de jongerencontactdag van het VLIZ als bij de internetbevraging vindt de meerderheid (65% Jcd VLIZ en 50% internetbevraging) van de bevroagden dat een combinatie van criteria (land criteria en specifieke maritieme criteria) dienen gehanteerd te worden om te beslissen of onderwatererfgoed beschermd dient te worden (Figuur 9). Hoewel dit een moeilijke vraag is voor mensen die geen idee hebben van welke criteria er aan land gebruikt worden en/of welke criteria eventueel van toepassing zouden kunnen zijn op onderwatererfgoed, ziet de meerderheid wel in dat we onderwater met een heel ander milieu te maken hebben dan aan land en dat er daar dan ook best extra specifieke maritieme criteria gehanteerd worden.

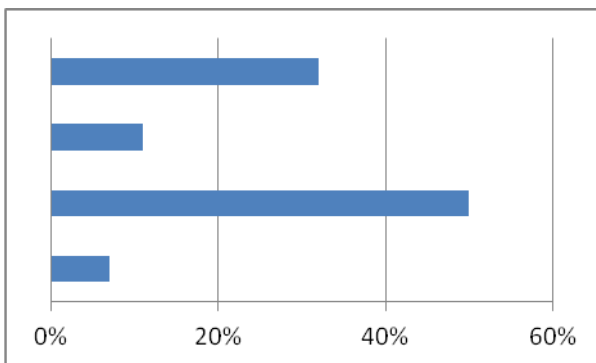
Figuur 9. Vraag 9: Welke criteria moeten gehanteerd worden om te beslissen of OWE al dan niet beschermd moet worden?

- a. Gelijkaardige criteria zoals gebruikt voor archeologisch erfgoed op het land
- b. Specifieke maritieme criteria
- c. Een combinatie van beide soorten criteria
- d. Geen antwoord

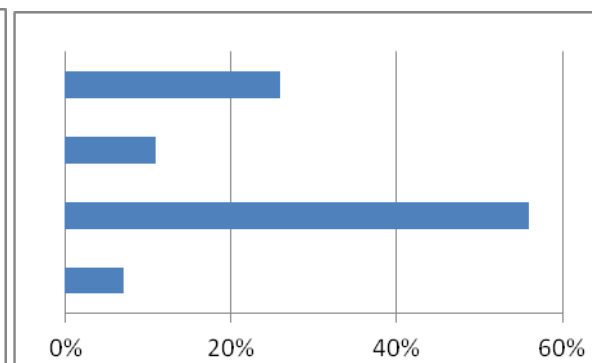
Jongerencontactdag VLIZ

Internetbevraging

Totaal

Vraag 10: Indien u b of c hebt geantwoord op vraag 9: aan welke specifieke criteria denkt u?

Hieronder wordt een globaal overzicht gegeven van de meest voorkomende antwoorden per antwoord op vraag 9.

b. Specifieke maritieme criteria

- Impact op andere activiteiten op zee. (Waar gesitueerd? In of buiten de vaargeulen, baggerzones...)
- Waarde van het erfgoed afwegen tegen ecologische waarde en de kosten om het erfgoed te beschermen en/of te verplaatsen.
- Rekening houden met fysieke aspecten van degradatie + bescherming aangepast aan de omgeving, bewaringsomstandigheden.....

c. Een combinatie van beide soorten criteria

- Ecologische waarde (Scheepswrak = kraamkamer fauna & flora, grote biodiversiteit)
- Oorlogsgraf?
- Wettelijke of fysieke bescherming?

Vraag 11: Hoe ziet U bescherming van Onderwatererfgoed?

Bij deze vraag werd een lijst met 3 keuzemogelijkheden aangeboden waarbij men slechts één mogelijkheid kon aanvinken.

Onder de vorm van een:

- a. gestandaardiseerde aanpak in alle voor OWE beschermde zones
- b. flexibele aanpak, per site gefocust op de ter plaatse bedreigende activiteiten
- c. Geen antwoord

Zowel bij de jongerencontactdag van het VLIZ als bij de internetbevraging kiest de overgrote meerderheid (77% Jcd VLIZ en 78% internetbevraging) van de bevroagden voor een flexibele aanpak die per site gefocust is op de ter plaatse bedreigende activiteiten (Figuur 10).

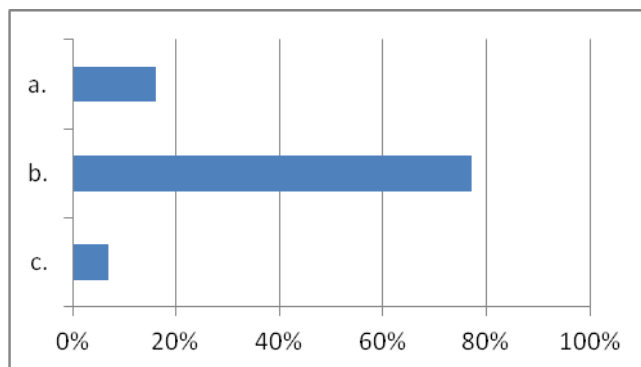
Aansluitend op deze vraag had men bij vraag 12 de mogelijkheid om aan te geven aan welke beschermingsmaatregelen men dacht.

Figuur 10. Vraag 11: Hoe ziet U bescherming van Onderwatererfgoed?

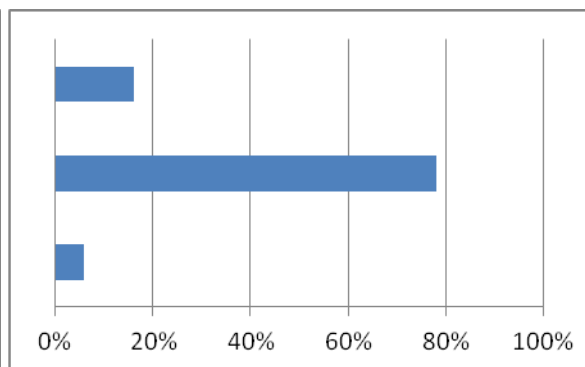
Onder de vorm van een:

- a. gestandaardiseerde aanpak in alle voor onderwatererfgoed beschermde zones
- b. flexibele aanpak, per site gefocust op de ter plaatse bedreigende activiteiten
- c. Geen antwoord

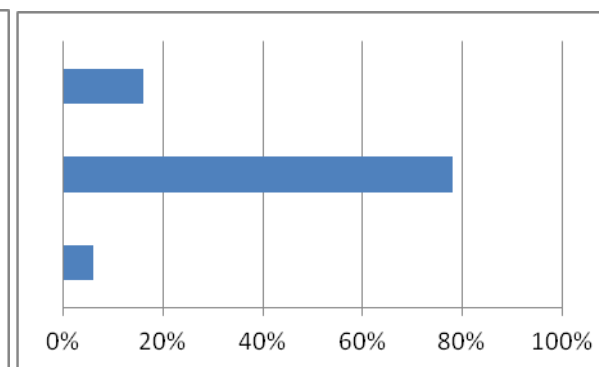
Jongerencontactdag VLIZ

Internetbevraging

Totaal

Vraag 12: Aan welke maatregelen denkt u om onderwatererfgoed te beschermen?

Hieronder wordt een globaal overzicht gegeven van de meest voorkomende antwoorden per antwoord op vraag 11.

a. gestandaardiseerde aanpak in alle voor onderwatererfgoed beschermde zones

- Verbod op versturende activiteiten
- Controle wrakduikers (plunderen)
- Controle door bevoegde (overheids)diensten, kustwacht, zeevaartpolitie....

b. flexibele aanpak, per site gefocust op de ter plaatse bedreigende activiteiten

- Wettelijke en fysieke bescherming (*in situ*) +verminderen bedreigende activiteiten
- Minimaal een verplichting om een snel onderzoek door experts te laten gebeuren

Opmerkingen Adviescommissies (bijeenkomst adviescommissies 10 april 2013 te Gent)

Vanuit de Adviescommissies kwam er de opmerking dat men naast de wettelijke bescherming ook moet kunnen zorgen voor een gedegen handhaving waarbij men zich moet afvragen wie hiervoor kan zorgen (en met welke middelen). Tijdens de daaropvolgende discussie viel het op dat voornamelijk de wrakduikers geviseerd werden. Er werd aangegeven dat wrakduikers zich normaal gezien moeten aanmelden bij de kustwacht wanneer zij uitvaren en gaan duiken.

Hierbij moeten ze de volgende gegevens doorgeven:

- Hoeveel duikers
- De bestemming (op welk wrak gedoken zal worden)
- Wanneer de duikers van boord gaan
- Wanneer alle duikers terug aan boord zijn
- ...

Op die manier zouden er dus gerichte controles uitgevoerd kunnen worden om zo het plunderen van onderwatersites (meestal wrakken) tegen te gaan.

Daarnaast werd er aangegeven dat men een perimeter kan instellen rond sites die men wil beschermen. Deze kunnen dan m.b.v. radar en satelliet gecontroleerd worden.

Daarop kwam vervolgens de reactie dat de echte wrakrovers meestal met kleine snelle schepen uitvaren die moeilijk te zien zijn op radar en/of moeilijk te volgen zijn. Zelfs al worden deze schepen onderschept met geplunderd materiaal aan boord, dan zal de bewijsvoering vaak moeilijk worden om tot vervolging over te gaan. Daarnaast handelt het

vaak om buitenlandse schepen (uit Nederland, Frankrijk of Groot Brittannië) die zich korte tijd in Belgische wateren bevinden om vervolgens terug te keren naar eigen land. Ook hier wordt het zeer moeilijk om de betrokken personen effectief te gaan vervolgen.

Opnieuw kwam de opmerking dat het zeer belangrijk is om de mensen, en dan zeker diegenen die werkzaam zijn op zee, te informeren over het belang en de waarde van onderwatererfgoed en waarom dit beschermd moet worden. Daarnaast is het volgens de adviescommissies dan ook nuttig om wrakduikers positief te benaderen, hen in te lichten en hen eventueel te betrekken in het onderzoek naar onderwatererfgoed.

Vraag 13: Wie moet de bescherming financieren volgens u?

Bij deze vraag werd een lijst met 4 keuzemogelijkheden aangeboden waarbij men slechts één mogelijkheid kon aanvinken.

Overheid

Private sector

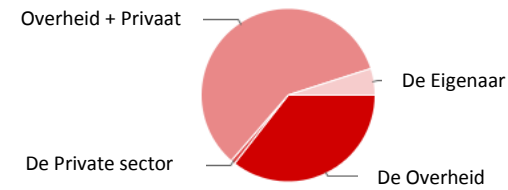
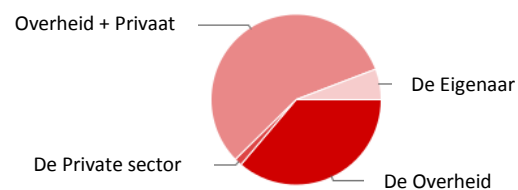
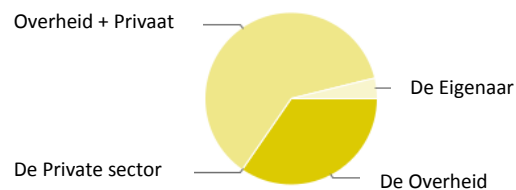
De gebruikers van de zee: overheid + privaat

De eigenaar als die gekend is

Zowel bij de jongerencontactdag van het VLIZ als bij de internetbevraging vindt de overgrote meerderheid (56% Jcd VLIZ en 53% internetbevraging) van de bevroegden dat de bescherming van onderwatererfgoed dient gefinancierd te worden door de gebruikers van de zee (overheid +privaat). Als tweede meerderheid werd gekozen voor de overheid alleen (32% Jcd VLIZ en 34% internetbevraging) (Figuur 11).

Figuur 11. Vraag 13: Wie moet de bescherming financieren volgens u?

	Jongerencontactdag VLIZ (57)	Internetbevraging (74)	Totaal (131)
Overheid	32%	34%	33%
Private sector	0%	1%	1%
Overheid + Privaat	56%	53%	54%
Eigenaar (gekend)	4%	5%	5%
Geen antwoord	8%	7%	7%

Vraag 14: Wie moet een aanvraag tot bescherming van OWE kunnen indienen?

Bij deze vraag werd een lijst met 8 keuzemogelijkheden aangeboden waarbij men meerdere mogelijkheid kon aanvinken en waarbij men bij de laatste mogelijkheid "Andere" zelf nog suggesties kon geven.

- a. Iedere burger van België
- b. De eigenaar als die gekend is
- c. De vinder
- d. Elke erfgoedvereniging ongeacht uit welk land
- e. Elk overheidsniveau binnen België
- f. Ieder land met een historische link met OWE in onze wateren
- g. UNESCO of andere internationale organisaties
- h. Andere

Zowel bij de jongerencontactdag van het VLIZ als bij de internetbevraging vindt de overgrote meerderheid (61% Jcd VLIZ en 61% internetbevraging) van de bevrageden dat de verschillende overheden binnen België het meest aangewezen zijn om een aanvraag tot bescherming te kunnen indienen. Op de tweede plaats staat "UNESCO of andere internationale organisaties" (53% Jcd VLIZ en 54% internetbevraging). Verder zijn keuze a (Iedere burger van België), keuze d (Elke erfgoedvereniging ongeacht uit welk land) en keuze f (Ieder land met een historische link met OWE in onze wateren) ook sterk vertegenwoordigd met een gemiddelde van ca. 40% van de stemmen (Figuur 12).

Diegenen die keuze h (Andere) aanvinkten gaven onderstaande suggesties:

Jongerencontactdag VLIZ

- Degene die met wetenschappelijk bewijs kan aantonen dat de aanvraag gerechtvaardigd is.
- Iedereen
- Universiteiten en onderzoeksinstellingen

Internetbevraging

- Nog geen mening.
- Wetenschappers en wetenschappelijke instellingen

Figuur 12. Vraag 14: Wie moet een aanvraag tot bescherming van onderwatererfgoed kunnen indienen?

	Jongerencontactdag VLIZ	Internetbevr.	Totaal
a. Iedere burger van België	37%	49%	40%
b. De eigenaar als die gekend is	20%	28%	22%
c. De vinder	18%	33%	24%
d. Elke erfgoedvereniging ongeacht uit welk land	39%	49%	41%
e. Elk overheidsniveau binnen België	61%	61%	56%
f. Ieder land met een historische link met OWE in onze wateren	39%	48%	40%
g. UNESCO of andere internationale organisaties	53%	54%	49%
h. Andere	14%	3%	7%

Vraag 15: Welke instanties/organisaties moeten betrokken worden bij de beoordeling van een aanvraag tot bescherming van onderwatererfgoed?

Bij deze vraag werd een lijst met 5 keuzemogelijkheden aangeboden waarbij men meerdere mogelijkheden kon aanvinken en waarbij men bij de laatste mogelijkheid "Andere" zelf nog suggesties kon geven.

- De Federale Overheid
- Het Vlaamse Gewest
- De provincie West-Vlaanderen
- De Kustgemeenten
- Andere

Zowel bij de jongerencontactdag van het VLIZ als bij de internetbevraging vindt de overgrote meerderheid van de bevroagden dat "De Federale Overheid" (73% Jcd VLIZ en 70% internetbevraging) en "Het Vlaams Gewest" (56% Jcd VLIZ en 77% internetbevraging) het meest aangewezen zijn om een aanvraag tot bescherming van onderwatererfgoed te kunnen beoordelen (Figuur 13).

Diegenen die de keuze "Andere" aanvinkten gaven onderstaande suggesties:

Jongerencontactdag VLIZ

- Al deze + onderzoekers (marien)
- Betrekken universiteiten/expertise opstellen criteria
- Dienst erfgoed/archeologie
- vzw Vlaamse Woonschepen, Scheepvaartforum, Binnenvaartforum
- Provincies/gemeenten Schelde
- Onderzoeksinstellingen
- Wetenschappelijke instellingen
- Erfgoedorganisaties

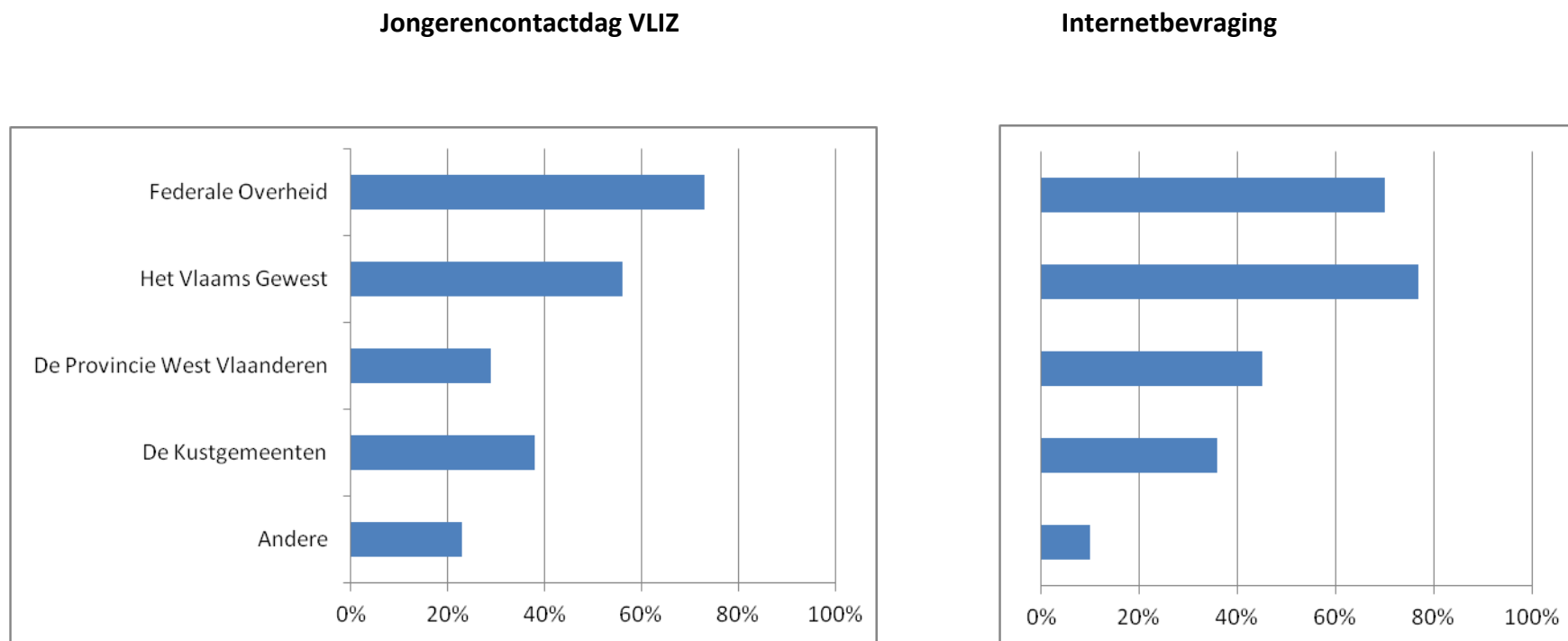
Internetbevraging

- Private partners geïnteresseerd in OW artefacten.
- Specialisten
- Echte experts (dus niet enkel studie bureaus door de overheid ingehuurd)
- Landen met een historische link met onderwatererfgoed in onze wateren
- Wetenschappelijke organisaties
- UNESCO

Opmerkingen Adviescommissies (bijeenkomst adviescommissies 10 april 2013 te Gent)

Noordzee tot aan LW lijn is sowieso Federale bevoegdheid

Figuur 13. Vraag 15: Welke instanties/organisaties moeten betrokken worden bij de beoordeling van een aanvraag tot bescherming van onderwatererfgoed?

Vraag 16: Dient de beschikbare info m.b.t. onderwatererfgoed openbaar gemaakt te worden?

Bij deze vraag werd een lijst met 3 keuzemogelijkheden aangeboden waarbij men slechts één mogelijkheid kon aanvinken.

Ja, volledig

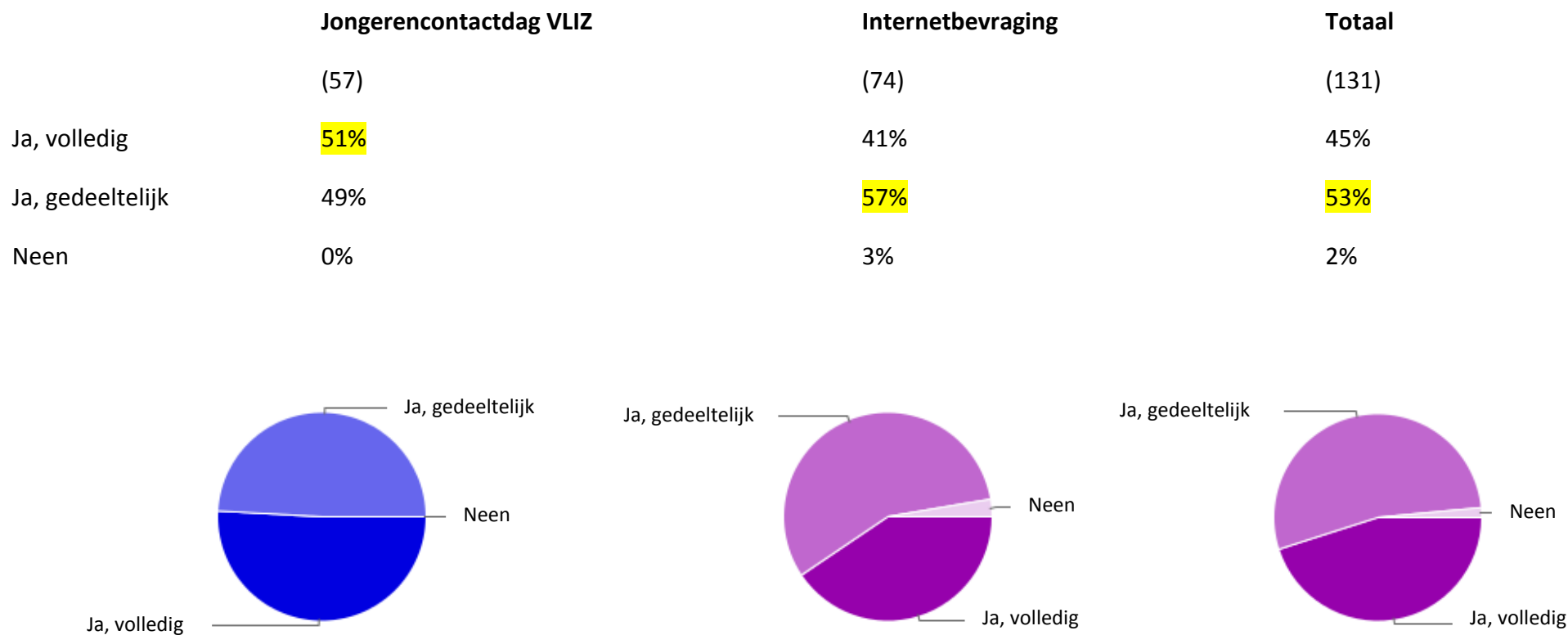
Ja, gedeeltelijk

Neen

Bij de jongerencontactdag van het VLIZ vond een kleine meerderheid (51%) dat de volledige info m.b.t. onderwatererfgoed openbaar gemaakt moet worden. De anderen (49%) vonden dat deze info slechts gedeeltelijk dient vrij gegeven te worden. Bij de internetbevraging daarentegen verkoos de meerderheid om niet alles vrij te geven (57%). Slechts enkelen vonden dat de informatie m.b.t. onderwatererfgoed niet openbaar dient gemaakt te worden (0% Jcd VLIZ en 3% internetbevraging) (Figuur 14).

Aansluitend op deze vraag hadden diegenen die "Ja, gedeeltelijk" geantwoord hadden op vraag 16 de mogelijkheid om bij vraag 17 aan te geven welke info ze eventueel niet openbaar zouden maken.

Figuur 14 Vraag 16: Dient de beschikbare info m.b.t. onderwatererfgoed openbaar gemaakt te worden?

Vraag 17: "ja, gedeeltelijk, welke info weren uit de openbaarheid?"

Bij deze vraag werd een lijst met 5 keuzemogelijkheden aangeboden waarbij men meerdere mogelijkheid kon aanvinken en waarbij men bij de laatste mogelijkheid "Andere" zelf nog suggesties kon geven.

- De exacte positie
- Identiteit eigenaar indien gekend
- Identiteit vinder indien gekend
- De erfgoedwaarde
- Andere (zie bijlage vraag 17)

Zowel bij de jongerencontactdag van het VLIZ als bij de internetbevraging vindt de overgrote meerderheid van de bevroegden (69% Jcd VLIZ en 77% internetbevraging) die op vraag 16 "Ja, gedeeltelijk" hebben geantwoord dat de exacte positie best dient achter gehouden te worden. Op de tweede plaats komt bij de jcd VLIZ "De erfgoedwaarde" (52%) en bij de internetbevraging "De identiteit van de vinder indien gekend" (28%) (Figuur 15).

Bij het punt "Andere" hebben verschillende bevroegden naast hun extra suggesties ook aangegeven waarom ze bepaalde info niet zouden vrijgeven.

Jongerencontactdag VLIZ

- Combinatie van voorgaande. Hangt af van belang!
- De waarde als die wordt uitgedrukt in economische waarde
- De exacte positie, De erfgoedwaarde, indien gewenst ook punt 2 & 3 (identiteit vinder & eigenaar)

Internetbevraging

- Moet kunnen gebeuren in het belang van het erfgoed en met respect voor de privacy van de vinder
- Privacygegevens
- Afhankelijk van het te beschermen object, maar steeds in functie van de kwetsbaarheid daarvan
- Dat hangt van het risico af dat de bekendmaking voor gevolg zou hebben
- Hoe gevoeliger en hoe kostbaarder, hoe groter de kans op beschadiging of ontvreemding en derhalve moet de openbaarheid hierop afgesteld worden
- De eigenaar of vinder als die dat wenst

Figuur 15. Vraag 17: "ja, gedeeltelijk, welke info weren uit de openbaarheid?"

	JC VLIZ	Internetbevraging	Totaal
	(28)	(42)	(70)
De exacte positie	69%	77%	74%
Identiteit <u>eigenaar</u> indien gekend	24%	16%	19%
Identiteit <u>vinder</u> indien gekend	14%	28%	22%
De erfgoedwaarde	52%	23%	35%
Andere	14%	19%	17%

Vraag 18: Is beheer/management van onderwatererfgoed nodig?

Bij deze vraag werd een lijst met 3 keuzemogelijkheden aangeboden waarbij men slechts één mogelijkheid kon aanvinken.

Ja

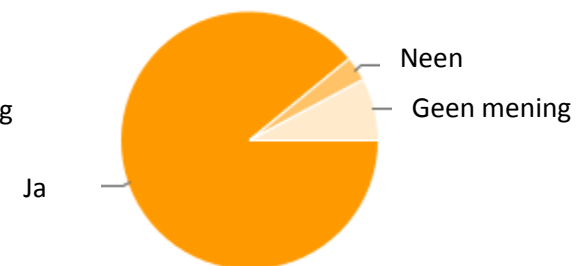
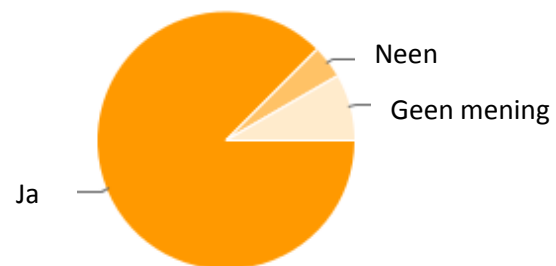
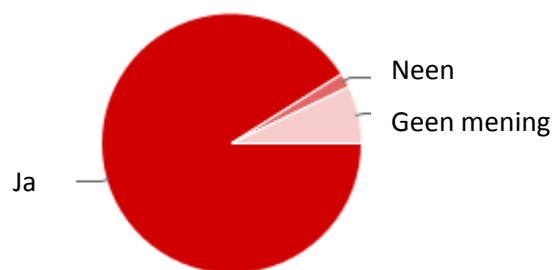
Neen

Geen mening

Zowel bij de jongerencontactdag van het VLIZ als bij de internetbevraging vindt de overgrote meerderheid van de bevroagden (89% Jcd VLIZ en 85% internetbevraging) dat beheer en management van onderwatererfgoed nodig is (Figuur 16).

Figuur 16. Vraag 18: Is beheer/management van onderwatererfgoed nodig?

	Jongerencontactdag VLIZ (57)	Internetbevraging (74)	Totaal (131)
Ja	89%	85%	87%
Neen	2%	4%	3%
Geen mening	7%	8%	8%
Geen antwoord	2%	3%	2%

Vraag 19: Hoe kan dat beheer/management er uit zien?

Bij deze vraag werd een lijst met 5 keuzemogelijkheden aangeboden waarbij men meerdere mogelijkheid kon aanvinken en waarbij men bij de laatste mogelijkheid "Andere" zelf nog suggesties kon geven.

- Maakt deel uit van reguliere van een vergunningsaanvraag
- Door een meldingsplicht voor het vinden/ontdekken van onderwatererfgoed in te voeren
- Komt aan bod bij Marien Ruimtelijke Planning
- Wordt behandeld op het overlegorgaan kustwacht
- Andere

Zowel bij de jongerencontactdag van het VLIZ als bij de internetbevraging vindt de overgrote meerderheid van de bevroagden (63% Jcd VLIZ en 74% internetbevraging) dat een meldingsplicht voor het vinden van onderwatererfgoed een zeer belangrijk onderdeel vormt binnen het beheer/management van onderwatererfgoed. Daarnaast moet het beheer en management van onderwatererfgoed volgens de meesten (57% Jcd VLIZ en 61% internetbevraging) ook aan bod komen bij de Marien Ruimtelijke Planning (Figuur 17).

Diegenen die de keuze "Andere" aanvinkten gaven onderstaande suggesties:

Jongerencontactdag VLIZ

- Beheersplannen opstellen

Internetbevraging

- Aanstelling van een organisatie zoals de "Receiver of wrecks" in UK
- Waar nodig kan de samenwerking tussen de verschillende bevoegde overheidsdiensten nog in een overeenkomst gegoten worden.
- Monitoring ter plaatse
- Fysieke bescherming, beheerplannen

Figuur 17. Vraag 19: Hoe kan dat beheer/management er uit zien?

	Jongerencontactdag VLIZ	Internetbevraging	Totaal
Maakt deel uit van reguliere proces van een vergunningsaanvraag	35%	58%	48%
Meldingsplicht voor het vinden van OWE invoeren	63%	74%	70%
Komt aan bod bij Marien Ruimtelijke Planning	57%	61%	59%
Wordt behandeld op het overlegorgaan kustwacht	4%	33%	21%
Andere	4%	9%	7%

Vraag 20: Hoe kunnen "Good Practices" ten aanzien van OWE gestimuleerd worden bij diverse actoren op zee?

Bij deze vraag werd een lijst met 5 keuzemogelijkheden aangeboden waarbij men meerdere mogelijkheden kon aanvinken en waarbij men bij de laatste mogelijkheid "Andere" zelf nog suggesties kon geven.

Door:

- Goede communicatie
- Transparante informatieverschaffing
- Grotere media aandacht voor onderwatererfgoed
- Opbouwen vertrouwen tussen overheid en sectoren actief op zee
- Andere

Zowel bij de jongerencontactdag van het VLIZ als bij de internetbevraging worden al de voorgestelde keuzemogelijkheden aanzien als zeer belangrijk bij het stimuleren van "good practices" ten aanzien van het onderwatererfgoed bij de actoren op zee (Figuur 18).

Diegenen die de keuze "Andere" aanvinkten gaven onderstaande suggesties:

Jongerencontactdag VLIZ

- Snelle procedures

Internetbevraging

- Door duidelijke regelgeving
- De diverse actoren moeten er een duidelijk afgelijnd voordeel aan ondervinden.
- Betrokkenheid van burgers beogen
- Samenwerking met alle geïnteresseerden
- Cursussen onderwatererfgoed aan duikers

Figuur 18. Vraag 20: Hoe kunnen "Good Practices" ten aanzien van OWE gestimuleerd worden bij diverse actoren op zee?

	Jongerencontactdag VLIZ	Internetbevraging	Totaal
Door:			
goede communicatie	82%	82%	82%
transparante informatieverschaffing	69%	71%	70%
grotere media aandacht voor OWE	49%	54%	52%
opbouwen vertrouwen tussen overheid en sectoren actief op zee	63%	78%	71%
Andere	2%	7%	5%

Vraag 21: De toegang tot onderwatererfgoed dient maximaal gestimuleerd te worden, zowel virtueel als reëel.

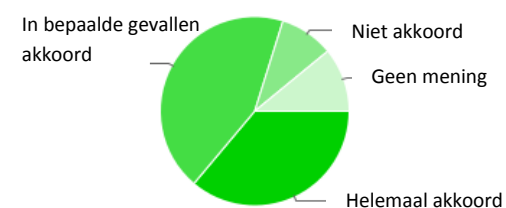
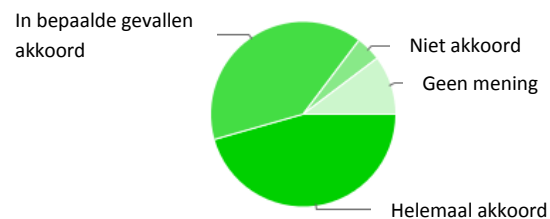
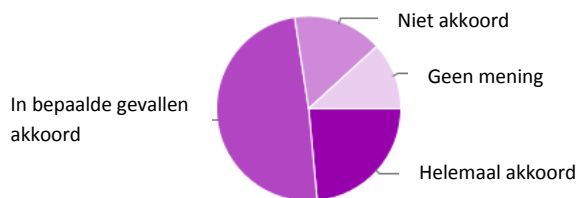
Bij deze vraag werd een lijst met 4 keuzemogelijkheden aangeboden waarbij men slechts één mogelijkheid kon aanvinken.

- Helemaal akkoord
- In bepaalde gevallen akkoord
- Niet akkoord
- Geen mening

Bij de jongerencontactdag van het VLIZ was de meerderheid (44%) "in bepaalde gevallen akkoord" terwijl bij de internetbevraging de meesten (42%) "helemaal akkoord" waren. Slechts een kleine minderheid (14% Jcd VLIZ en 4% internetbevraging) was er niet mee akkoord dat de toegang tot onderwatererfgoed maximaal gestimuleerd dient te worden (virtueel/reëel) (Figuur 19).

Figuur 19. Vraag 21: De toegang tot onderwatererfgoed dient maximaal gestimuleerd te worden, zowel virtueel als reëel.

	Jongerencontactdag VLIZ (57)	Internetbevraging (74)	Totaal (131)
Helemaal akkoord	21%	42%	33%
In bepaalde gevallen akkoord	44%	36%	40%
Niet akkoord	14%	4%	8%
Geen mening	11%	9%	10%

Vraag 22: Indien u helemaal akkoord of in bepaalde gevallen akkoord hebt geantwoord op vraag 21: hoe kan de toegang tot onderwatererfgoed verbeterd worden?

Uit al de antwoorden op vraag 22 kon het volgende gedestilleerd worden. De overgrote meerderheid van de bevroagden (bijna iedereen) is een voorstander voor de virtuele ontsluiting van het onderwatererfgoed, en dan voornamelijk via websites, databanken + GIS, digitale modellen, tentoonstellingen, publicaties, TV documentaires, lezingen...

De reële toegang van het onderwatererfgoed moet volgens de bevroagden eerder vermeden worden, en dan voornamelijk om plundering en vernieling van het onderwatererfgoed tegen te gaan. Indien er toch een reële toegang zou worden toegestaan, dan vindt de meerderheid dat dit moet gebeuren volgens strenge regels en voorwaarden en liefst onder begeleiding van personen die "toezicht" houden. Daarnaast geven meerdere bevroagden aan dat er de mogelijkheid moet zijn dat duikers betrokken worden in het onderzoek naar onderwatererfgoed.

Kort overzicht van de meest voorkomende argumenten/aanbevelingen:

Positief

- Virtuele ontsluiting (websites, digitale modellen, databank+ GIS...)
- Tentoonstellingen, publicaties, TV documentaires, lezingen,...

Negatief

- Reële toegang = destructief / plunderen
- Enkel onder begeleiding / strenge regels & voorwaarden
- Duikers betrekken in onderzoek naar onderwatererfgoed

Vraag 23: De huidige wet op de vondst en bescherming van wrakken stelt een meldingsplicht in. Wat is er volgens u nodig om deze verplichting zo goed mogelijk in praktijk te brengen?

Vraag 24: De in vraag 23 vermelde wet zal geen terugwerkende kracht hebben. Hoe kan men volgens u stimuleren dat ook vroeger gedane vondsten worden gemeld?

Aangezien de antwoorden op vraag 23 en 24 haast identiek waren werd er verkozen om voor deze twee vragen de algemene opinie van de bevrageden weer te geven.

De meerderheid van de bevrageden is ervan overtuigd dat men met een positieve en constructieve benadering de beste resultaten zal/kan bereiken. Hierbij zal een duidelijke communicatie een belangrijke rol moeten spelen. Zo zal er in eerste instantie gezorgd moeten worden dat iedereen, en dan voornamelijk de gebruikers van de zee, op de hoogte is/zijn van de wetgeving omtrent de melding van vondsten. In tweede instantie pleit men voor een snelle en eenvoudige meldingsprocedure waarbij de melder zijn vondst kan melden via verschillende media (online, via mail, telefonisch...). Daarnaast moet er voor de vinder de garantie zijn dat hij niet vervolgd zal worden of dat zijn vondsten niet in beslag worden genomen. Men zal de mensen die iets melden op een positieve respectvolle manier moeten benaderen en trachten wederzijds vertrouwen op te bouwen. Verder vindt men het heel belangrijk dat de melder feedback krijgt over zijn vondst (determinatie, datering, herkomst, belang van de vondst...) en dat hij/zij op de hoogte gehouden wordt of betrokken wordt bij het verdere onderzoek naar de vondst. Een beloning voor het melden van vondsten ziet men over het algemeen als een sterke stimulans, doch mag het volgens de meerderheid niet gaan om een geldelijke beloning omdat dat schattenjagers/premiejagers en/of valse meldingen zou kunnen aanmoedigen. De eventuele beloning (zie ook vraag 25 en vraag 26) ziet men dan eerder als de erkenning van de vinder door hem/haar eervol te vermelden in publicaties en/of de media. Daarnaast zijn er sommigen die pleiten voor een geldelijke beloning (in speciale gevallen) die enkel verkregen kan worden indien er aan bepaalde criteria voldaan wordt. Het zou dan voornamelijk gaan om een geldelijke compensatie van de geleden schade die de vondst met zich mee heeft gebracht (bv schade aan visnetten, schade aan baggerapparatuur, tijdsverlies...). Verder zou een geldelijke beloning volgens sommigen ook zinvol zijn indien het handelt om een zeer "waardevolle" vondst. (Hier zullen de bevrageden voornamelijk de economische waarde van de vondst bedoelen en niet de wetenschappelijke waarde aangezien deze door een leek moeilijk in te schatten is)

Daartegenover staat een kleine minderheid die eerder een repressieve aanpak verkiest door strenge controles van (voornamelijk) wrakduikers, controle op de verkoop van archeologische objecten,... en een zware bestraffing bij het niet melden van vondsten en/of het niet naleven van wetgeving omtrent onderwatererfgoed.

Kort overzicht van de meest voorkomende argumenten:

Meerderheid positief

- Communicatie! Wet kenbaar maken, vnl. bij de verschillende gebruikers v/d zee
- Snelle en eenvoudige meldingsprocedure (online, via mail, telefonisch, ...).
- Vinder garanderen dat er geen vervolging en/of in beslagname vondst(en) zal gebeuren
- Positieve, respectvolle en stimulerende houding t.o.v. mensen die iets melden +opbouwen wederzijds vertrouwen.
- Melder verder betrekken in het onderzoek + feedback resultaten!
- Beloning (Ja, maar geen geldelijke beloning! Wel erkenning, vermelding als vinder in publicaties, media... indien gewenst, boek over OW-archeologie...)

Minderheid negatief

- Strenge bestraffing bij niet melden. Controle websites "wrecksite"
- Toezicht / controle wrakduikers....., controle op verkoop archeologische objecten

Opmerkingen Adviescommissies (bijeenkomst adviescommissies 10 april 2013 te Gent)

Hoewel men binnen de Adviescommissies er ook van overtuigd is dat men met een positieve benadering waarschijnlijk het meest gedaan krijgt, werd er evenzeer aangegeven dat er ook een goede handhaving moet zijn. Hoe men deze handhaving moet aanpakken en hoe ver men daar in gaat moet goed overwogen worden binnen dit project.

Vraag 25: Is een beloning voor de vinder van OWE behulpzaam of eerder contraproductief?

Bij deze vraag werd een lijst met 4 keuzemogelijkheden aangeboden waarbij men slechts één mogelijkheid kon aanvinken.

- Behulpzaam
- Behulpzaam in bepaalde gevallen
- Contraproductief
- Geen mening
- Geen antwoord

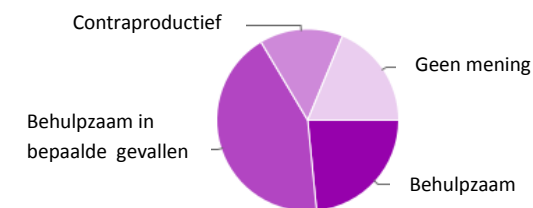
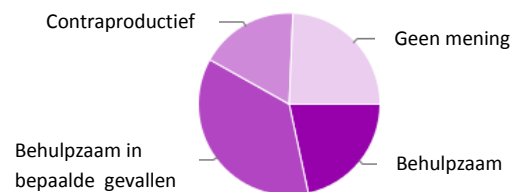
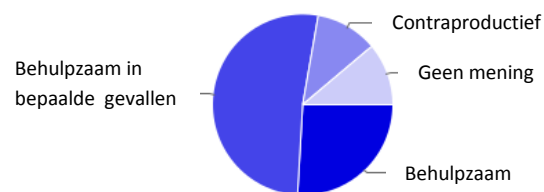
Zowel bij de jongerencontactdag van het VLIZ als bij de internetbevraging vindt de meerderheid van de bevroagden (49% Jcd VLIZ en 36% internetbevraging) dat een beloning voor de vinder behulpzaam is in bepaalde gevallen.

Verder zien we een evenwichtige verdeling tussen de andere keuzemogelijkheden "behulpzaam", "contraproductief" en "geen mening" (Figuur 20). Dit geeft duidelijk aan dat de bevroagden voor- en nadelen zien in het uitreiken van beloningen.

Aansluitend op deze vraag werd er in vraag 26 gepolst naar argumenten voor de keuze op vraag 25.

Figuur 20. Vraag 25: Is een beloning voor de vinder van OWE behulpzaam of eerder contraproductief?

	Jongerencontactdag VLIZ (57)	Internetbevraging (74)	Totaal (131)
Behulpzaam	25%	22%	23%
Behulpzaam in bepaalde gevallen	49%	36%	42%
Contraproductief	11%	18%	15%
Geen mening	11%	24%	18%
Geen antwoord	4%	0%	2%

Vraag 26: Licht kort uw antwoord op vraag 25 toe

Uit al de antwoorden op vraag 26 kon het volgende gedestilleerd worden. Een beloning voor het melden van vondsten ziet men over het algemeen als een sterke stimulans, doch mag het volgens de meerderheid niet gaan om een geldelijke beloning omdat dat schattenjagers/premiejagers en/of valse meldingen zou kunnen aanmoedigen. De eventuele beloning ziet men dan eerder als de erkenning van de vinder door hem/haar eervol te vermelden in publicaties en/of de media. Daarnaast zijn er sommigen die pleiten voor een geldelijke beloning (in speciale gevallen) die enkel verkregen kan worden indien er aan bepaalde criteria voldaan wordt. Het zou dan voornamelijk gaan om een geldelijke compensatie van de geleden schade die de vondst met zich mee heeft gebracht (bv schade aan visnetten, schade aan baggerapparatuur, tijdsverlies...). Verder zou een geldelijke beloning volgens sommigen ook zinvol zijn indien het handelt om een zeer "waardevolle" vondst. (Hier zullen de bevroegden voornamelijk de economische waarde van de vondst bedoelen en niet de wetenschappelijke waarde aangezien deze door een leek moeilijk in te schatten is)

Kort overzicht van de meest voorkomende argumenten:

Behulpzaam & behulpzaam in bepaalde gevallen

- Beloning werkt stimulerend
- Beloning (Ja, maar geen geldelijke beloning!)
- Mag geen schattenjagers/premiejagers en/of valse meldingen stimuleren
- In speciale gevallen geldelijke beloning (criteria) o.a. "Waarde" v/d vondst en/of compensatie vissers/baggeraars... melden=tijdverlies en/of vondst = schade

Contraproductief

- Zal schattenjagers/premiejagers en/of valse meldingen stimuleren

Vraag 27: Is de overheid de meest aangewezen actor om de informatie omtrent onderwatererfgoed op te slaan, te ontsluiten en te archiveren?

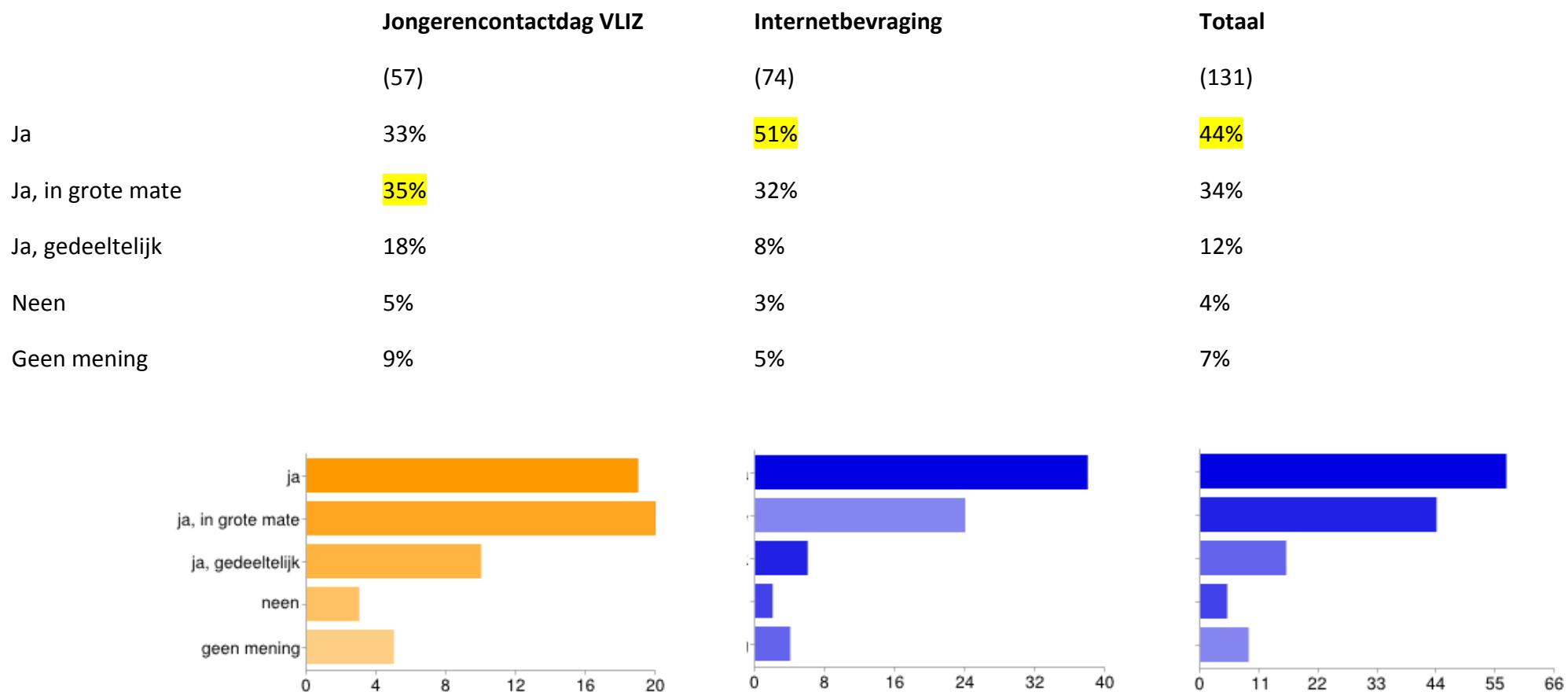
Bij deze vraag werd een lijst met 5 keuzemogelijkheden aangeboden waarbij men slechts één mogelijkheid kon aanvinken.

- Ja
- Ja, in grote mate
- Ja, gedeeltelijk
- Neen
- Geen mening

Bij de jongerencontactdag van het VLIZ vindt de meerderheid (35%) dat de overheid "in grote mate" de meest aangewezen actor is om de informatie omtrent onderwatererfgoed te beheren, terwijl bij de internetbevraging de meesten (51%) vinden dat de overheid de enige actor dient te zijn die deze taak uitvoert (Figuur 21).

Aansluitend op deze vraag werd er in vraag 28 gepolst naar argumenten voor de keuze op vraag 27.

Figuur 21. Vraag 27: Is de overheid de meest aangewezen actor om de informatie omtrent onderwatererfgoed op te slaan, te ontsluiten en te archiveren?

Vraag 28: Licht kort uw antwoord op vraag 27 toe?

Kort overzicht van de meest voorkomende argumenten:

Ja

- Overheid is meest stabiele instantie (continuïteit, duurzaamheid, onpartijdig, één centrale bewaarplaats om fragmentatie te vermijden...)

Ja gedeeltelijk / ja in grote mate

- Samenwerking met vzw's (geen privé bedrijven om commerciële keuzes te vermijden) maar wel één centrale bewaarplaats. Zou proces van archiveren versnellen.

Neen

- Overheid te traag en te log

6 Algemeen besluit

De bevraging bestaande uit 28 vragen m.b.t. de definitie, het beleid en beheer van onderwatererfgoed werd via internet en de jongerencontactdag van het VLIZ bekend gemaakt aan de verschillende belanghebbenden van de Noordzee afkomstig uit de Federale Overheid, de Vlaamse Overheid, Vlaamse en Federale vzw's, de Provinciale Overheid, de Gemeentelijke Overheid, de Havenbesturen, de Industrie en Dienstensector Privaat, De Onderzoekswereld, de Visserij en de Duikwereld. Uiteindelijk hebben 131 personen (74 internetbevraging + 57 jongerencontactdag VLIZ) de bevraging beantwoord waarbij alle boven vernoemde sectoren vertegenwoordigd waren. Daarnaast zijn deze sectoren ook vertegenwoordigd binnen de adviescommissies, die vanuit hun behoeften voor een inhoudelijke aansturing van ons IWT project kunnen zorgen.

Volgens de meerderheid van de bevrageden:

-dienen naast verdronken nederzettingen, scheepswrakken en individuele archeologische objecten ook minder voor de hand liggende zaken als oude kustlijnen, verdronken landschappen en paleontologische resten aanzien te worden als onderwatererfgoed.

-is er geen minimale ouderdomsvereiste nodig om erfgoedstatus te kunnen verwerven, aangezien de cultuur historische en wetenschappelijke waarde (+context, bewaringstoestand, zeldzaamheid...) vaak belangrijker zijn dan de ouderdom, die in veel gevallen niet op een objectieve manier vast te stellen is, wat dan weer kan leiden tot discussies en onduidelijkheden in de wetgeving. In de door België ondertekende UNESCO conventie ter bescherming van het Cultureel Erfgoed Onder Water (2001) staat dat iets ten minste 100 jaar onder water moet liggen vooraleer het aanzien kan worden als onderwatererfgoed. Volgens de adviescommissie m.b.t. Beheer en Wetgeving zou men binnen de territoriale wateren eventueel strenger kunnen zijn maar buiten de territoriale wateren is hier waarschijnlijk geen rechtsgrond voor.

- bestaat het meest gepaste geografisch kader voor onderzoek/beheer en bescherming van onderwatererfgoed in België uit het Belgisch deel Noordzee inclusief getijdenzone, getijdengebieden, estuaria, havens, rivieren, ...en de zones die zich voorheen onder water bevonden. Gezien de complexe staatsstructuur in België vallen al deze zones onder verschillende bevoegdheden, wat het beleid hieromtrent niet zal vergemakkelijken.

- is het nodig/nuttig om onderwatererfgoed te beschermen op zee omdat het aanzien wordt als een archief met zeer grote cultuur historische en wetenschappelijke waarde dat naast deze intrinsieke waarde ook een toeristische en ecologische waarde kan hebben.

-moet er een combinatie van land criteria en specifieke maritieme criteria gehanteerd worden om te beslissen of onderwatererfgoed (fysiek en/of wettelijk) beschermd dient te worden. Hoewel dit een moeilijke vraag was voor mensen die geen idee hebben van welke criteria er aan land gebruikt worden en/of welke criteria eventueel van toepassing zouden

kunnen zijn op onderwatererfgoed, ziet de meerderheid wel in dat we onderwater met een heel ander milieu te maken hebben dan aan land en dat er daar dan ook best extra specifieke maritieme criteria gehanteerd worden zoals de ecologische waarde en de kosten om het erfgoed te beschermen en/of te verplaatsen, rekening houdend met de fysieke aspecten van degradatie onderwater en de impact op andere activiteiten op zee. (Waar gesitueerd? In of buiten de vaargeulen, baggerzones...)

-dient men bij de wettelijke en fysieke bescherming van onderwatererfgoed gebruik te maken van een flexibele aanpak die per site gefocust is op de ter plaatse bedreigende activiteiten. Vanuit de adviescommissies kwam de opmerking dat men bij een wettelijke bescherming ook moet kunnen zorgen voor een gedegen handhaving waarbij men zich moet afvragen wie hiervoor kan zorgen (en met welke middelen). Indien bescherming (*in situ*) onmogelijk is verwacht de meerderheid van de bevrageden een verplichting om een snel onderzoek door experts te laten gebeuren.

-dient de bescherming van onderwatererfgoed gefinancierd te worden door de gebruikers van de zee (overheid +privaat).

-moet elk overheidsniveau binnen België, UNESCO of andere internationale organisaties een aanvraag tot bescherming van onderwatererfgoed kunnen indienen. In tweede instantie vindt men dat elke erfgoedvereniging ongeacht uit welk land, ieder land met een historische link met het onderwatererfgoed in onze wateren en/of iedere burger van België dit ook moet kunnen doen.

-zijn de Federale Overheid en Het Vlaams Gewest het meest aangewezen om een aanvraag tot bescherming van onderwatererfgoed te kunnen beoordelen.

-moet de beschikbare informatie m.b.t. onderwatererfgoed slecht gedeeltelijk openbaar gemaakt worden. Gegevens als de exacte positie, de erfgoedwaarde en de identiteit van de vinder/eigenaar dienen in sommige gevallen best achter gehouden te worden in het belang van het erfgoed (om plundering/vernieling te vermijden) en met respect voor de privacy van de vinder/eigenaar.

- Is het beheer en management van onderwatererfgoed nodig, en dient dit opgenomen te worden binnen de Marien Ruimtelijke Planning en het proces van vergunningaanvragen. Daarnaast ziet men een meldingsplicht voor het vinden van onderwatererfgoed als een zeer belangrijk onderdeel binnen dit beheer en management van onderwatererfgoed.

-zijn een goede communicatie, een transparante informatieverschaffing, een grotere media aandacht voor onderwatererfgoed, een duidelijke regelgeving en het opbouwen van vertrouwen tussen de overheid en de sectoren actief op zee onmisbaar bij het stimuleren van "good practices" ten aanzien van het onderwatererfgoed bij de actoren op zee.

-vindt dat de virtuele toegang tot onderwatererfgoed maximaal dient gestimuleerd te worden, en dan voornamelijk via websites, databanken + GIS, digitale modellen, tentoonstellingen, publicaties, TV documentaires, lezingen...

De reële toegang van het onderwatererfgoed moet volgens de bevrageden eerder vermeden worden, en dan voornamelijk om plundering en vernieling van het onderwatererfgoed tegen te gaan. Indien er toch een reële toegang zou worden toegestaan, dan vindt de meerderheid dat dit moet gebeuren volgens strenge regels en voorwaarden en liefst onder begeleiding van personen die "toezicht" houden. Daarnaast geven meerdere bevrageden aan dat er de mogelijkheid moet zijn dat duikers betrokken worden in het onderzoek naar onderwatererfgoed.

-zal men met een positieve en constructieve benadering van de actoren op zee de beste resultaten bereiken wat betreft het melden van vondsten. Hierbij zal duidelijke communicatie een belangrijke rol moeten spelen. Zo zal er in eerste instantie gezorgd moeten worden dat iedereen, en dan voornamelijk de gebruikers van de zee, op de hoogte is/zijn van de wetgeving omtrent de melding van vondsten. In tweede instantie pleit men voor een snelle en eenvoudige meldingsprocedure waarbij de melder zijn vondst kan melden via verschillende media (online, via mail, telefonisch...). Daarnaast moet er voor de vinder de garantie zijn dat hij niet vervolgd zal worden of dat zijn vondsten in beslag worden genomen. Men zal de mensen die iets melden op een positieve respectvolle manier moeten benaderen en trachten wederzijds vertrouwen op te bouwen. Verder vindt men het heel belangrijk dat de melder feedback krijgt over zijn vondst (determinatie, datering, herkomst, belang van de vondst...) en dat hij/zij op de hoogte gehouden wordt of betrokken wordt bij het verdere onderzoek naar de vondst.

-is een beloning een sterke stimulans voor het melden van vondsten. Doch mag het volgens de meerderheid niet gaan om een geldelijke beloning omdat dat schattenjagers/premiejagers en/of valse meldingen zou kunnen aanmoedigen. De eventuele beloning ziet men dan eerder als de erkenning van de vinder door hem/haar eervol te vermelden in publicaties en/of de media. Daarnaast zijn er sommigen die pleiten voor een geldelijke beloning (in speciale gevallen) die enkel verkregen kan worden indien er aan bepaalde criteria voldaan wordt. Het zou dan voornamelijk gaan om een geldelijke compensatie van de geleden schade die de vondst met zich mee heeft gebracht (bv schade aan visnetten, schade aan baggerapparatuur, tijdsverlies...). Verder zou een geldelijke beloning volgens sommigen ook zinvol zijn indien het handelt om een zeer "waardevolle" vondst. (Hier zullen de bevrageden voornamelijk de economische waarde van de vondst bedoelen en niet de wetenschappelijke waarde aangezien deze door een leek moeilijk in te schatten is).

- Is de overheid de meest aangewezen actor om de informatie omtrent onderwatererfgoed op te slaan, te ontsluiten en te archiveren. Men ziet de overheid als de meest stabiele instantie (continuïteit, duurzaamheid, onpartijdig, één centrale bewaarplaats om fragmentatie te vermijden...) om deze taak uit te voeren. Een samenwerking met vzw's (geen privé bedrijven om commerciële keuzes te vermijden) zou volgens een kleine meerderheid het proces van archiveren kunnen versnellen.

De resultaten van deze bevraging zullen als leidraad mee opgenomen worden bij het uitwerken van voorstellen tot een duurzaam beleid en beheer omtrent het onderwatererfgoed in België.